

Vastgesteld 26 juni 2009

Inleiding

De Parlementaire Assemblée van de NAVO heeft van 22 tot en met 26 mei 2009 in Oslo haar Voorjaarszitting gehouden. Naast 190 parlementariërs uit de 28 NAVO-lidstaten namen (zonder stemrecht) 14 geassocieerde delegaties deel, evenals Mediterrane geassocieerde delegaties en vertegenwoordigers van het Europees Parlement, verschillende interparlementaire Assemblies, Japan, Kazachstan, Afghanistan, Pakistan en Kosovo. De Nederlandse delegatie bestond uit vijf leden uit de Tweede Kamer, te weten de leden Ormel (CDA, delegatieleider), Van Dam (PvdA), Eijsink (PvdA), Knops (CDA), Haverkamp (CDA), en drie leden uit de Eerste Kamer, te weten de leden Kox (SP), Vliegthart (SP) en Van Driel (PvdA).

Belangrijke thema's die tijdens de vijfdaagse zitting aan de orde kwamen, waren de relatie tussen de NAVO en de Russische Federatie, Afghanistan en Pakistan, de invloed van de financieel-economische crisis op veiligheidsvraagstukken en de strategische situatie met betrekking tot het «Hoge Noorden». Dit laatste thema is op verzoek van de Deense en de Noorse delegatie op een aantal momenten, zowel in commissieverband als plenair, besproken. De bijdrage van de NAVO Parlementaire Assemblée aan het nieuwe strategische concept van de NAVO stond dit keer niet expliciet op de agenda. De Alliantie houdt zelf een tijdsplanning aan waarin dit nieuwe concept in 2010 wordt opgeleverd. Deze planning biedt de Assemblée voldoende tijd om tijdens haar jaarlijkse zitting in november de laatste hand te leggen aan het concept, waar de afgelopen periode aan gewerkt is door de speciale rapporteur die hiervoor is aangewezen, de voormalige Noorse minister van Buitenlandse Zaken, de heer Jan Petersen. De uitkomsten van de discussies die tijdens de Voorjaarszitting in de verschillende commissies zijn gehouden, kunnen wel worden meegenomen in de concepttekst die tijdens de sessie in november besproken wordt. Op vrijdagavond 22 mei is de delegatie ontvangen door de Nederlandse ambassadeur in Noorwegen, de heer Van Roeden, en zijn echtgenote. Tijdens een diner zijn de Kamerleden uitgebreid geïnformeerd over de actuele politieke en economische situatie in het gastland.

NAVO-Rusland Parlementaire Commissie

Op vrijdag 22 mei vond een vergadering plaats van de NAVO-Rusland Parlementaire Commissie. Met dit overleg heeft de Assemblée in feite een parlementaire variant gecreëerd op de NAVO-Rusland Raad van het bondgenootschap zelf. De vergadering werd geopend met een presentatie van de heer Dag Harald Claes, professor politicologie aan de Universiteit van Oslo, over de uitdagingen en de kansen die het «Hoge Noorden» biedt, meer in het bijzonder nu als gevolg van het smelten van de ijskappen in het gebied nieuwe vaarroutes en energievoorraden toegankelijk worden. Hij stelde daarin dat Noorwegen en Rusland een lange geschiedenis van goede samenwerking delen in de Arctische regio. Op het gebied van de visserij ervaren de Noren de samenwerking met de Russen vaak zelfs als gemakkelijker dan die met de Europese Unie. Op het gebied van energiebronnen en een milieuvriendelijke benutting daarvan, zijn er verschillen van inzicht tussen beide landen, maar tot nu toe is er niet geboord in gebieden waarover de jurisdictie wordt betwist. Professor Claes, die gespecialiseerd is in de politieke economie van de internationale oliemarkt, benadrukte dat de rol van Arctische olie op de wereldmarkt relatief klein is. Hij verwachtte dan ook niet dat de commerciële druk om snel tot ontwikkeling van de olievelden in het poolgebied over te gaan, groot zal zijn. De bestaande internationale juridische kaders bieden voldoende mogelijkheden om eventuele conflicten te beslechten, met name het VN-zeerechtverdrag (United Nations Convention on Law of the SEA, UNCLOS). De Russische houding in het gebied viel volgens de heer Claes te kenschetsen als een mengeling van ambitie en pragmatisme. De NAVO zou zich daarbij de vraag moeten stellen of het een sterk en stabiel of een zwak en instabiel Rusland wenst. De NAVO kan niet gelijktijdig samenwerken met Rusland, terwijl het ook probeert om de invloed van de Russen terug te dringen, zo concludeerde professor Claes. De parlementaire delegatie van de Russische Federatie bevestigde in haar interventie ook dat er voldoende internationale verdragen en overlegstructuren zijn op basis waarvan de betrokken landen met elkaar spreken over de nieuwe strategische vraagstukken rondom het Arctische gebied, bijvoorbeeld in de Arctische Raad. De Russische delegatie zag dan ook geen noodzaak om het «Hoge Noorden» te bespreken in het verband van de NAVO-Rusland Parlementaire Commissie. Ook het streven van de secretaris-generaal van de NAVO om dit thema op de agenda van de NAVO te plaatsen, achtten de Russen overbodig.

De Russische permanente vertegenwoordiger bij de NAVO, de heer Dmitry Rogozin, gaf vervolgens een presentatie over de Europese Veiligheidsarchitectuur en de problemen en vooruitzichten die zijn regering daarvoor ziet. De suggesties die de Russische president Medvedev vorig jaar in een aantal toespraken heeft gedaan voor een nieuw veiligheidsverdrag voor het Euro-Atlantische gebied, moeten volgens de heer Rogozin niet zozeer gezien worden als een concreet voorstel, maar eerder als een uitnodiging om de discussie hierover aan te gaan. De NAVO spreidt een grote ambivalentie tentoon, aldus de Russische vertegenwoordiger. Moet de NAVO overal ter wereld kunnen optreden of dient zij zich te beperken tot haar regionale verdragsgebied? Beschouwt de NAVO Rusland nu als partner of vooral als tegenstander? Rusland daarentegen stelt een echt en volwaardig partnerschap voor, zei de heer Rogozin. Het is Rusland er daarbij niet om te doen om bestaande internationale organisaties als de NAVO, de OVSE of de EU uit te hollen. Echter, deze organisaties dateren uit een ander historisch tijdsgewricht. Om de nieuwe veiligheidsvraagstukken van dit moment van een antwoord te kunnen voorzien, dient er een structuur te worden opgezet, die bij deze tijd past. Basisprincipes voor Rusland zijn daarbij de ondeelbaarheid van veiligheid en het uitsluiten van geweld als laatste toevlucht. Gedacht kan

worden aan een «alliantie van informatiesystemen», maar de precieze invulling moet in een gedachtewisseling tussen Rusland en het Westen worden vormgegeven. Wellicht kan de NAVO op termijn omgevormd worden tot de «Pacific-Atlantic Treaty Organization», zo suggereerde de heer Rogozin. Het Westen zou er daarbij wel begrip voor moeten tonen dat een groot multi-etnisch land als Rusland meer tijd nodig heeft voor een democratisch hervormingsproces dan veel kleine landen. De uiteenzetting van de heer Rogozin werd gevolgd door een uitgebreide gedachtewisseling met de parlementaire delegaties uit de NAVO-lidstaten, waarbij door een aantal woordvoerders de aanwezigheid van Russische troepen in Transnistrië en Georgië en de groeiende Russische spionageactiviteiten in de EU aangehaald werden als voorbeelden van de stelling dat er nog steeds reële militaire tegenstellingen zijn tussen de NAVO en Rusland.

Commissievergaderingen

Op zaterdag 23 mei en zondag 24 mei werd in de vijf commissies van de NAVO Parlementaire Assemblee gedebatteerd over vijftien rapporten. Het commentaar uit deze debatten zal in de rapporten worden verwerkt, die vervolgens in aangepaste versie opnieuw zullen worden besproken tijdens de jaarlijkse sessie van de Assemblee. Die zal dit jaar in november in Edinburgh wordt gehouden. De rapporten vormen dan tevens de basis voor een reeks beleidsaanbevelingen van de Assemblee. Alle rapporten kunnen integraal worden gedownload op de volgende website:

<http://www.nato-pa.int/Default.asp?SHORTCUT=1765>

Hieronder vindt u een korte samenvatting van de presentaties van de rapporten in de verschillende commissies, soms aangevuld met een relevante inleiding.

Politieke commissie

- *Resetting NATO-Russian Relations* (rapporteur: Raynell Andreychuk, Canada): De rapporteur beschreef de cruciale rol die Rusland speelt in veiligheidsvraagstukken voor zowel het Euro-Atlantische gebied als de rest van de wereld. Tegelijkertijd merkte hij op dat de meer assertieve toon van Moskou richting de NAVO en de eigen buurlanden, evenals de Russische militaire interventie in Georgië van vorig jaar, serieuze twijfels hebben doen ontstaan over de intenties van de Russische regering. De rapporteur evalueerde de stand van zaken in de verhouding tussen de NAVO en Rusland en inventariseerde gemeenschappelijke belangen, die als basis kunnen dienen voor een hernieuwde, stevige dialoog met Moskou. Daartoe werden Russische strategische prioriteiten onder de loep genomen, evenals de complexe binnenlandse uitdagingen waarvoor de Russische regering zich gesteld ziet. De belangrijkste meningsverschillen tussen Rusland en de NAVO werden in kaart gebracht, naast de gebieden waarop een voor beide zijden nuttig partnerschap mogelijk is.
- *Georgia and NATO* (rapporteur: Rui Gomes da Silva, Portugal): De ontwikkelingen in de relatie tussen Georgië en de NAVO na het einde van de oorlog in augustus 2008 vormden het onderwerp van dit rapport. De korte oorlog tussen Rusland en Georgië heeft volgens de rapporteur het strategische belang nog eens onderstreept van de Zuid-Kaukasus en van Georgië voor de Euro-Atlantische veiligheid en voor de NAVO. Hij maakte de tussentijdse balans op voor de verhouding tussen Georgië en de NAVO, waarbij hij constateerde dat de actuele veiligheidssituatie in het gebied kwetsbaar blijft. Een belangrijk resultaat van de oorlog is dat de Russische Federatie haar militaire aanwezigheid in de Kaukasus uitbreidt, zo oordeelde hij. De rapporteur

deed tot slot enkele suggesties voor de wijze waarop de NAVO en in het bijzonder de Assemblee Georgië verder kunnen steunen.

Naar aanleiding van de presentatie van dit rapport vroeg de heer **Kox** wat de gevolgen geweest zouden kunnen zijn van de resolutie die de NAVO Parlementaire Assemblee tijdens haar Voorjaarszitting van 2007 in Madeira aannam, waarin de NAVO werd opgeroepen haast te maken met de toetreding van Georgië tot het bondgenootschap. Zou het niet verstandig zijn om na te gaan welk signaal de Assemblee hiermee afgaf? Deze evaluatie zou besproken kunnen worden tijdens de jaarlijkse sessie in Edinburgh om te bepalen of de steun aan de toetreding van Georgië eventueel moet worden ingetrokken. De heer Gomes da Silva wees erop dat de EU in juli al met een rapport komt over de verhouding met Georgië in de nasleep van de oorlog. Het leek hem het beste als de Assemblee de conclusies van dit rapport zou afwachten. Daarnaast wees hij erop dat het niet aan derde landen is om te beslissen over de toetreding van een land tot de NAVO, dan wel om deze toetreding te blokkeren.

- *Pakistan – A Test of Trans-Atlantic Co-operation* (rapporteur: Mike Ross, Verenigde Staten): Welke gevolgen heeft de huidige situatie in Pakistan voor de regionale veiligheid in dit gebied? De rapporteur beschreef Pakistan als van aanzienlijk belang voor de internationale veiligheid en de problemen van het land zouden dan ook hoger op de agenda van de internationale gemeenschap moeten staan, inclusief die van de NAVO en de EU. De Pakistaanse autoriteiten moeten besluitvaardig optreden om de verslechterde veiligheidssituatie in het land het hoofd te bieden en om een «Talibanisering» van het land te voorkomen. Een alomvattende strategie is nodig om de dreiging van de Taliban te weerstaan, waarbij drie elementen gecombineerd worden: a) een regionale bevordering van de stabiliteit waarbij ontwikkelingen in Pakistan, Afghanistan en India geïntegreerd worden benaderd, b) meer steun voor democratie in Pakistan en c) voortgezette, maar voorwaardelijke steun voor het Pakistaanse leger. In de huidige situatie kan alleen succesvol worden opgetreden als Pakistan, Afghanistan en de geallieerden samenwerken.

De Noorse minister van Buitenlandse Zaken, Jonas Gahr Støre, sprak de politieke commissie toe over drie onderwerpen, namelijk de legitimatie van NAVO, de relevantie van NAVO en het «Hoge Noorden». Politici hebben tegenwoordig de taak om de bevolking, met name jongeren, uit te leggen waarom de NAVO nodig is, zo meende hij. Voor de generatie die geboren is na 1989, is het bestaan van de NAVO geen vanzelfsprekendheid. Het is daarom goed dat er een nieuw strategisch concept komt en dat de organisatie van het bondgenootschap zich aanpast aan de veranderende werkelijkheid, aldus de Noorse minister. Zonder af te doen aan het belang van de operatie in Afghanistan, vond de heer Støre het essentieel dat de NAVO duidelijk aantoont dat zij de bedreigingen voor de veiligheid in het eigen verdragsgebied aan kan. De NAVO moet in haar eigen gebied zichtbaar zijn voor de burgers van haar lidstaten. Het is daarom voor Noorwegen bijvoorbeeld van belang dat de NAVO een rol speelt in het «Hoge Noorden». De NAVO-bondgenoten moeten zich bewust zijn van de nieuwe veiligheidsvraagstukken die zich hier voordoen (bijvoorbeeld op het gebied van milieubescherming en de ontwikkeling van energiebronnen) en de gevolgen die dit kan hebben voor de relatie met Rusland. De heer Støre geloofde overigens dat Rusland en de NAVO veel te winnen hebben bij een gezamenlijke aanpak van gemeenschappelijke bedreigingen. Noorwegen is NAVO-lid en heeft een lange geschiedenis van vreedzaam nabuurschap met Rusland. Beide dimensies van de

Noorse buitenlandse politiek zullen van belang kunnen zijn in de groeiende internationale aandacht voor het «Hoge Noorden».

Commissie voor wetenschap en technologie

- *Combating WMD Proliferation* (rapporteur: Michael Mates, Verenigd Koninkrijk): In dit rapport werd onderzocht hoe de naleving versterkt kan worden van internationale verdragen inzake nucleaire, biologische en chemische wapens. Er zijn positieve ontwikkelingen te onderkennen inzake nucleaire ontwapening, maar het proliferatieregime kent nog steeds mogelijkheden voor nucleaire programma's met dubbelzinnige doeleinden. Iran vormt daar een goed en zorgelijk voorbeeld van, aldus de rapporteur. Hij deed verschillende praktische voorstellen om het proliferatieregime aan te scherpen, zoals het algemeen van toepassing verklaren van het zogeheten «Additional Protocol» (dat dwingende IAEA-inspecties mogelijk maakt), internationalisering van «dual-use» nucleaire technologie en maatregelen die het onmogelijk maken voor landen om zich aan het regime te onttrekken zonder daarvan ernstige gevolgen te ondervinden. De rapporteur verwelkomde een dialoog met Iran, maar vond dat daarmee het nucleaire verrijgingsprogramma van het land niet gelegitimeerd mocht worden. Nucleaire ontwapening zou volgens hem bevorderd kunnen worden door ratificatie van het Algemeen Kernstop Verdrag (Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty) en door afronding van de onderhandelingen over een verdrag tegen de verspreiding van splijtbaar materiaal voor het gebruik in nucleaire wapens (Fissile Material Cut-off Treaty). Tot slot vroeg de rapporteur meer aandacht voor de dreiging van biologische en chemische wapens. Er moet meer ingezet worden op de vernietiging van chemische wapens, zo zei hij, de Biologische Wapens Conventie dient verifieerbaar gemaakt te worden en de begeleiding van voormalige wetenschappers die aan de productie van biologische en chemische wapens hebben gewerkt, verdient speciale aandacht.
- *Climate Change and National Security* (rapporteur: Pierre Claude Nolin, Canada): Dit rapport maakte een analyse van het verband tussen klimaatverandering en veiligheidsvraagstukken. De rapporteur drong erop aan wereldwijd te streven naar matiging van de effecten van klimaatverandering en om een akkoord te bereiken over een robuust en werkelijk universeel toegepaste opvolger van het Verdrag van Kyoto. In het Arctische gebied zijn de gevolgen van klimaatverandering in het bijzonder merkbaar. Grote voorraden fossiele energiebronnen worden toegankelijk, evenals kortere vaarroutes tussen Azië en Europa. Dit vraagt mogelijk om een grotere betrokkenheid van de NAVO bij het gebied, bijvoorbeeld in reddingsoperaties, maar ook bij de bestrijding van de gevolgen van ecologische rampen. Ook meer indirect kan de opwarming van de aarde invloed hebben op veiligheidsvraagstukken. Het leek de rapporteur daarom verstandig er bij de NAVO op aan te dringen om een verwijzing naar klimaatverandering op te nemen in het nieuwe strategisch concept.
- *The Nuclear Renaissance* (rapporteur: Mario Tagarinski, Bulgarije): De rapporteur stelde dat er een hernieuwde aandacht voor kernenergie is ontstaan als antwoord op twee hedendaagse vraagstukken: klimaatverandering en energieveiligheid. Welke voor- en nadelen zijn er verbonden aan het gebruik van kernenergie voor economie, milieu en veiligheid? De rapporteur concludeerde dat het gebruik van een nieuwe generatie kernenergie zowel op grond van economische als milieuoverwegingen rationeel en verantwoord kan zijn, maar dan wel als aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Verrijgings- en verwerkings-

faciliteiten moeten multinationalaal worden beheerd en onder toezicht van het IAEA staan. Er moet een duurzame oplossing voor kernafval worden gevonden en strenge internationale veiligheidsstandaarden moeten universeel worden toegepast.

Commissie voor de civiele dimensie van veiligheid

- *The Growing Threat of Piracy to Regional and Global Security* (rapporteur: Lord Jopling, Verenigd Koninkrijk): Met de toename in 2008 van het aantal gevallen van piraterij, in het bijzonder voor de kust van Somalië, zijn deze aanvallen recent ook gedurfd geworden met gebruik van meer geavanceerde middelen, zo stelde de rapporteur. Daar waar piraterij tot voor kort vooral als een regionaal probleem werd gezien, heeft de situatie voor de kust van Somalië nu aanleiding gegeven tot een internationaal gecoördineerde militaire aanpak. Zowel de NAVO als de EU hebben operaties lopen ter bestrijding van de piraterij in het gebied en overwegen welke rol zij mogelijk op lange termijn dienen te spelen in de aanpak van dit probleem op de wereldzeeën. Tegelijkertijd heeft de situatie in Somalië problemen aan het licht gebracht in het internationaal juridisch kader dat hierop van toepassing moet worden geacht. Wat is precies de definitie van piraterij? Bij wie rust het gezag om piraten te arresteren en te vervolgen? De rapporteur evalueerde de dreiging die van piraterij uitgaat en deed suggesties om de internationale bestrijding hiervan te bevorderen, waarbij hij er duidelijk over was dat hier volgens hem geen nieuw internationaal strafhof voor in het leven hoeft te worden geroepen.
- *An Overview of Security Challenges and Mechanisms of Co-operation in the Central Asian Region* (rapporteur: Marc Angel, Luxemburg): De rapporteur wees op een groeiende interesse van het Westen in de vijf «nieuwe» landen van Centraal-Azië (Kazachstan, Kirgizië, Oezbekistan, Tadzjikistan en Turkmenistan) als gevolg van een besef dat trans-Atlantische veiligheid gebaat is bij stabiliteit in deze regio. Na hun nieuw gewonnen onafhankelijkheid moesten deze staten grenzen gaan bewaken die tot die tijd louter administratief van aard waren geweest. Netwerken van georganiseerde criminaliteit en extremistische bewegingen profiteerden van een periode van onzekerheid om zich in deze regio te vestigen. Daarnaast heeft de aanhoudende instabiliteit in Afghanistan ook grote gevolgen voor deze landen gehad. De rapporteur legde de focus in zijn presentatie op een aantal specifieke bedreigingen: grensbewaking, georganiseerde misdaad, religieus extremisme en terrorisme, drugssmokkel en management van wateren energiebronnen. De landen in de regio hebben samenwerkingsstructuren opgezet om deze problemen aan te pakken, maar de rapporteur concludeerde dat de effectiviteit hiervan beperkt blijft. In het bijzonder bij watermanagement krijgen nationale belangen toch vaak voorrang op een regionale aanpak, hoe evident de voordelen van de laatste ook mogen zijn.
- *Republic of Moldova: Internal Challenges; Prospects for Euro-Atlantic Integration* (rapporteur: Marc Angel, Luxemburg): De rapporteur herinnerde eraan dat de kortstondige oorlog in Georgië heeft aangetoond dat zogenaamde «frozen conflicts» een bedreiging vormen voor de vrede en veiligheid in het Euro-Atlantische gebied. Conflictsituaties in dergelijke gebieden kunnen in snel tempo verslechteren. Europa en Noord-Amerika hebben daarom een direct belang bij een vreedzame oplossing van het «bevroren» conflict in Transnistrië, de separatistische provincie van Moldavië, slechts 100 kilometer verwijderd van de grenzen van de EU. Hoewel er vorig jaar positieve

ontwikkelingen waren, zoals een ontmoeting van de president van Moldavië met de zelfverklaarde president van Transnistrië, blijven de onderhandelingen onder leiding van Rusland, de Oekraïne en de OVSE, met deelname van de EU en de VS, muurvast zitten. De parlamentsverkiezingen van begin april 2009 hebben bovendien geleid tot een serieuze politieke crisis. De internationale gemeenschap heeft de autoriteiten in Moldavië scherp bekritiseerd op de wijze waarop zij hebben gereageerd op het geweld na de verkiezingsuitslag. Deze ontwikkelingen hebben aangetoond, aldus de rapporteur, dat onder de ogenschijnlijke stabiliteit van het land diepe breuklijnen liggen, die het politieke en sociaal-economische leven van de republiek sterk beïnvloeden, evenals de buitenlandse politiek. De rapporteur concentreerde zich in zijn analyse van de situatie op drie elementen: de interne politieke situatie en de spanning rondom de parlamentsverkiezingen van 5 april 2009, de status van de onderhandelingen over een oplossing voor het conflict over Transnistrië en de vooruitzichten en uitdagingen van de partnerschappen van Moldavië met de NAVO en de EU.

Commissie voor defensie en veiligheid

- *Afghanistan: A Turning Point?* (rapporteur: Frank Cook, Verenigd Koninkrijk): De rapporteur stelde dat het samenvallen van een aantal gebeurtenissen ervoor zorgt dat 2009 een vruchtbaar jaar kan zijn voor de inspanningen van de internationale gemeenschap om in partnerschap met het Afghaanse volk betekenisvolle vooruitgang te boeken in Afghanistan. Na aanvankelijk succesvolle pogingen om de Taliban en Al Qaeda in Afghanistan op de vlucht te jagen, is het gewelddadige extremisme teruggekeerd naar dit land en naar buurland Pakistan en is er een onbestuurbaar gebied ontstaan die als broedplaats dient voor terroristische aanslagen. De terugkeer van chaos in deze regio van Afghanistan-Pakistan is een regelrechte bedreiging voor alle Westerse landen, aldus de rapporteur. Maar zijn inschatting was dat de internationale gemeenschap een «tweede kans» krijgt met de Afghaanse verkiezingen in augustus, met de nieuwe Amerikaanse strategie voor de regio, met de nieuwe impuls die is gegeven door de NAVO-top in Straatsburg en met de Haagse conferentie over Afghanistan. In zijn presentatie zei de rapporteur dat succes mogelijk is, maar wel met extra middelen en aandacht. Dit jaar wordt duidelijk of de internationale gemeenschap de bovengenoemde krachtige katalysatoren kan gebruiken om uit de strategische impasse te komen die haar bemoeienis met Afghanistan nu te lang heeft gekenschetst.
- *NATO and Cyber Defence* (rapporteur: Sverre Myrli, Noorwegen): Deze rapporteur wees erop dat de cyberaanvallen op Estland in april en mei 2007 hebben aangetoond dat de NAVO en haar partners het risico lopen op verstoring van hun informatiesystemen, waardoor schade kan worden toegebracht aan het internationale optreden en het publieke imago van het bondgenootschap. Volgens de rapporteur zouden cyberaanvallen, naast terrorisme en nucleaire proliferatie, beschouwd moeten worden als de meest ernstige «asymmetrische» dreiging waar de Alliantie en haar lidstaten mee te maken hebben. Het open karakter van internet belemmert het voorkomen van cyberaanvallen, waardoor effectieve internationale samenwerking op dit gebied de komende jaren van cruciaal belang is. Als de belangrijkste collectieve defensieorganisatie in de wereld, heeft de NAVO de verantwoordelijkheid om zich op een adequate wijze te beschermen tegen dergelijke dreigingen, stelde de rapporteur. Ook zou het bondgenootschap mogelijk een rol kunnen spelen in de defensieplannen van de lidstaten op dit gebied, zowel met maatregelen ter

afschrikking als door coördinatie van gezamenlijke cyberveiligheidsmaatregelen. De rapporteur wees erop dat ook nationale parlementen hier een belangrijke rol spelen door vorm te geven aan nationale wetten, door internationale verdragen te ratificeren en door erop toe te zien dat de verschillende maatregelen correct worden geïmplementeerd door de respectievelijke regeringen.

- *Projecting to Project: NATO's Territorial Defence and Deterrence Needs* (rapporteur: Ragnheidur E. Arnadottir, IJsland): Volgens deze rapporteur heeft het recente conflict in Georgië de NAVO voor een prangende vraag gesteld. Hoe moet de Alliantie een evenwicht vinden tussen missies buiten haar verdragsgebied en de capaciteiten die vereist zijn voor haar kerntaak van collectieve verdediging? De rapporteur gaf een overzicht van de recente discussies over dit vraagstuk binnen de NAVO en de manier waarop het bondgenootschap daar tot nu toe een antwoord op heeft proberen te formuleren. Daarbij onderzocht zij of de NAVO de juiste capaciteiten en plannen paraat heeft voor verschillende mogelijke scenario's, maar ook of de Alliantie voldoende aanwezig en zichtbaar is in de NAVO-lidstaten en welke bijdrage de NATO Response Force daaraan kan leveren. De rapporteur had de sterke overtuiging dat Artikel 5 nooit ter discussie is komen te staan en dat de NAVO een expeditionaire rol moet blijven vervullen. Tegelijkertijd zou het bondgenootschap er volgens haar voor moeten zorgen dat het de steun houdt van het publiek in de lidstaten door te laten zien welke rol het speelt in de verdediging van de Westerse samenlevingen.

De Noorse staatssecretaris van Defensie, Espen Barth Eide, legde de commissie uit waaruit voor Noorwegen de relevantie van de NAVO bestaat en hoe die relevantie versterkt kan worden. Voor zijn land is de NAVO altijd meer geweest dan slechts een militaire «gereedschapskist», zo benadrukte de heer Eide. De NAVO is vanuit Noors perspectief het belangrijkste multilaterale forum voor dialoog tussen de Verenigde Staten, Canada en Europa. Hoewel hij erkende dat de NAVO een rol te spelen heeft zowel in het eigen verdragsgebied als daarbuiten, stelde de heer Eide dat de balans daarin de afgelopen jaren was doorgeschoten naar missies ver buiten het eigen gebied. Hij pleitte ervoor de balans te herstellen. Noorwegen vindt dat de NAVO haar profiel «thuis» moet verhogen en heeft daarom het afgelopen najaar een aantal voorstellen gedaan om de organisatie van het bondgenootschap te verbeteren en om de NAVO meer te betrekken bij oefeningen in de lidstaten. Als het publiek ziet dat de NAVO cruciaal is voor de veiligheid van de lidstaten zelf en voor hun directe omgeving, zal de steun voor verre missies ook groeien, meende de heer Eide. Het «Hoge Noorden» behoort tot de directe omgeving van Noorwegen en de Noorse regering ziet in dit gebied dan ook nadrukkelijk een taak voor de NAVO weggelegd. Niet voor niets zijn vier van de vijf Arctische staten lid van de NAVO. Het is dus zeer gewenst dat de NAVO haar profiel in dit gebied verhoogt, aldus de staatssecretaris. Wat de verre NAVO-missie in Afghanistan betrof, wilde de heer Eide wel kwijt dat de aanwezigheid van de Alliantie daar op dit moment van groot belang is, maar dat het uiteindelijke doel van de internationale gemeenschap toch moet zijn dat haar militaire aanwezigheid in dat land overbodig wordt. Het concept van de PRT's moet herzien worden, omdat het bijdraagt aan de fragmentatie van Afghanistan. Noorwegen heeft voorstellen gedaan aan de NAVO en de VN om dit probleem te adresseren. In reactie op deze toespraak vroeg de heer **Kox** of het niet verstandiger was om het «Hoge Noorden» te beschermen voor het nageslacht in plaats van het gebied als een strategisch probleem te definiëren. Zou demilitarisatie niet de juiste oplossing zijn? De heer Eide antwoordde hierop dat de Noordpool in feite een gewone oceaan is,

waarop het VN-zeerechtverdrag van toepassing is, met alle economische en strategische belangen die daarbij horen. Zonder daar een oordeel over te willen vellen, constateerde hij dat landen elkaar nu eenmaal beconcurreren in dit gebied. Het feit dat de Barentssee naar een Nederlander is vernoemd, bewees volgens de heer Eide dat dit ook niet echt een nieuw fenomeen is.

Commissie voor economie en veiligheid

- *The Global Financial and Commercial Crisis: Implications for the Transatlantic Community of Nations* (rapporteur: **Simon van Driel**, Nederland): De rapporteur schetste een overzicht van de ontwikkelingen die aanleiding hebben gegeven tot de huidige wereldwijde financiële crisis, de manier waarop die zich verspreid heeft van de Verenigde Staten naar Europa en de rest van de wereld en de velerlei effecten die sindsdien in de reële economie zichtbaar zijn geworden. Zijn rapport gaf inzicht in de macro-economische onevenwichtigheden die tot een kredietexplosie in de Verenigde Staten hebben geleid en in de tekortkomingen in het toezicht, waardoor een «onroerend goed zeepbel» uiteen gespat is, die de directe aanleiding vormde voor de financiële crisis. Deze crisis, zo beweerde de rapporteur, heeft de wereld onveiliger en kwetsbaarder gemaakt. In zijn rapport vergeleek hij verschillende manieren waarop nationale overheden met stimulerende maatregelen deze uitdaging tegemoet zijn getreden. Ook nam hij de gevolgen van de crisis in ogenschouw voor de architectuur van de internationale economie. Er kunnen alvast een aantal conclusies getrokken worden, zo stelde hij. Het is noodzakelijk dat de stimulerende maatregelen tijdelijk van aard zijn. De terugkeer naar fiscale discipline zal in sommige landen niets minder dan een economische culturele verandering betekenen. Het toezichthoudend kader voor de financiële sector zal effectiever moeten worden gemaakt en de wereldwijde financiële architectuur moet veranderd worden. De rapporteur toonde zich op het laatste punt positief over de maatregelen die de G-20 recent genomen hebben, maar gaf aan dat er op het gebied van «giftige leningen» en protectionisme nog het nodige moet gebeuren. In de discussie die op deze presentatie volgde, is besloten dat de commissie bij de lidstaten zal inventariseren welke gevolgen de financiële crisis heeft op de nationale defensiebudgetten. Hierover zal tijdens de jaarlijkse sessie in november gerapporteerd worden.
- *Central Asian Energy Production: Potential Contributions to Transatlantic Energy Security* (rapporteur: Attila Mesterhazy, Hongarije): Onderwerp van dit rapport was de ontwikkeling van de gas- en oliesectoren in Centraal-Azië en hun mogelijke bijdrage aan de trans-Atlantische energieveiligheid. De rapporteur beschreef de situatie rondom het huidige netwerk van pijpleidingen en maakte een inschatting van de wijze waarop verschillende voorgestelde projecten, inclusief het Nabucco-project, de Europese energieveiligheid kunnen ondersteunen dan wel ondermijnen. In het rapport was ook de Amerikaanse zienswijze op de ontwikkeling van deze regio opgenomen. De rapporteur concludeerde dat Centraal-Azië een belangrijke rol kan spelen in het bevorderen van de Europese energieveiligheid, maar niet de complete oplossing biedt voor dit vraagstuk. Europa moet volgens hem zelf haar interne energiemarkt liberaliseren en een infrastructuur ontwikkelen waarmee gas, olie en elektriciteit snel en goedkoop over het continent vervoerd kunnen worden.
- *Food Price Shocks and their Implications for Food Security* (rapporteur: Petras Austrevicius, Litouwen): De rapporteur had onderzocht waarom

wereldwijde voedselprijzen enorm zijn gestegen in de aanloop naar de wereldwijde financiële crisis, waarom deze prijzen waarschijnlijk hoog zullen blijven in de toekomst en waarom dit fenomeen belangrijke gevolgen heeft voor de veiligheid en de economie. Hij suggereerde dat door een aantal structurele veranderingen in het wereldwijde voedselsysteem de prijzen waarschijnlijk hoog zullen blijven. Hij noemde daarbij de opwarming van de aarde, maar ook bevolkingsgroei, verstedelijking en de vernietiging van agrarische gronden, watertekorten en een snel stijgende vraag naar voedsel in ontwikkelingslanden, in het bijzonder China en India. In die landen zorgt een stijgend inkomensniveau ervoor dat meer mensen proteïnerijk voedsel tot zich kunnen nemen. De groeiende vraag naar biobrandstoffen in het Westen, deels gestimuleerd door overheids subsidies, is een andere factor. De rapporteur woog de voor- en de nadelen van de ontwikkeling van een tweede generatie biobrandstoffen, gemaakt van grassoorten in plaats van graan.

Plenaire vergadering

Op dinsdag 26 mei vond de afrondende plenaire vergadering plaats. Dit gebeurde in de vorm van een gezamenlijke vergadering van de NAVO Parlementaire Assemblee en de Noord-Atlantische Raad. De Assemblee is daar door zeven sprekers toegesproken, waaronder de president van de Assemblee, de heer John Tanner, de voorzitter van het Noorse parlement, de heer Thorbjørn Jagland en de voorzitters van de parlementen van Albanië en Kroatië, mevrouw Jozefina Topalli en de heer Luka Bebić. De laatste twee spraken hun tevredenheid uit met het feit dat delegaties uit hun respectievelijke parlementen voor het eerst als volwaardige leden konden deelnemen aan deze Voorjaarszitting als gevolg van de toetreding van hun landen tot het bondgenootschap eerder dit jaar.

De Noorse minister-president Jens Stoltenberg sprak de verzamelde parlementariërs toe over de in zijn ogen meeste prangende zaken waarvoor de NAVO staat. Dat betrof ten eerste het nieuwe strategisch concept dat ervoor moet zorgen dat het bondgenootschap in staat blijft om nieuwe en wereldwijde veiligheidsbedreigingen het hoofd te bieden. Het concept moet er ook voor zorgen dat de NAVO de militaire capaciteiten en middelen heeft om met deze uitdagingen om te gaan. Daarnaast moet het strategisch concept duidelijkheid bieden over de rol van de Alliantie in de versterking van wapenbeheersing, ontwapening en non-proliferatie. Tot slot moet er in het strategisch concept een positie worden ingenomen over het proces van uitbreiding van het bondgenootschap, evenals over de samenwerking met andere internationale organisaties als de VN en de EU, aldus de heer Stoltenberg. Het strategisch concept moet in een open en toegankelijk proces tot stand komen, meende hij, waarin de Noord-Atlantische Raad een sleutelrol speelt. De Noorse premier benadrukte het belang van een centrale rol van de Alliantie in het ontwapeningsproces. Al in 1967 heeft de NAVO een rapport (het Harmel Rapport) aangenomen, waarmee ontwapening tot een centrale veiligheidspijler werd benoemd. De relevantie hiervan is onverminderd, aldus de heer Stoltenberg. Hij wees in dit verband ook op initiatieven die zijn land in 2007 samen met Duitsland heeft genomen om het profiel van de NAVO te verhogen op het gebied van wapenbeheersing, ontwapening en non-proliferatie. De visie van president Obama op een wereld zonder kernwapens, deelde hij dan ook volledig. De nieuwe onderhandelingsronde tussen Rusland en de Verenigde Staten over een vermindering van de strategische kernwapens zou volgens de heer Stoltenberg een nieuwe impuls kunnen geven aan het streven naar internationale ontwapening en wapenbeheersing. Hij sprak zijn steun uit voor het Algemeen Kernstop Verdrag (CTBT) en voor een verdrag tegen

de verspreiding van splijtbaar materiaal voor het gebruik in nucleaire wapens (Fissile Material Cut-off Treaty) en hoopte op een positieve uitkomst van de Review Conference voor het Non-proliferatieverdrag volgend jaar.

Ook de heer Stoltenberg benadrukte het belang van de zichtbaarheid van de NAVO in haar eigen verdragsgebied om de relevantie van en de politieke steun voor het bondgenootschap te vergroten. De Noorse voorstellen om de NAVO-commandostructuren te verbeteren, zijn daarop gericht. Het gaat er niet om de NAVO weer «thuis» te brengen, aldus de premier, maar om burgers duidelijk te maken dat de NAVO nooit weg is geweest.

Het «Hoge Noorden» is volgens de Noorse regering bij uitstek een regio waarin dat laatste duidelijk gemaakt kan worden. Er is niet zozeer een nieuw juridisch kader nodig voor het Arctische gebied, maar het is wel noodzakelijk dat de betrokken regeringen samenwerken om specifiek beleid te ontwikkelen om de toenemende menselijke activiteit in het gebied te reguleren. Dat moet gebeuren op basis van dialoog en praktische samenwerking in combinatie met duidelijke en voorspelbare posities van de betrokken landen. Noorwegen zal zich daarbij baseren op zowel haar NAVO-lidmaatschap als op haar langdurig vreedzaam nabuurschap met Rusland. De heer Stoltenberg verwelkomde dan ook het besluit tijdens de recente NAVO-top om de discussies in de NAVO-Rusland Raad te hervatten. Hij onderstreepte het belang van een dialoog en een praktisch partnerschap met Rusland.

Inzake Afghanistan, tot slot, stelde de premier zich op het standpunt dat de beste exitstrategie eruit bestaat de Afghanen de verantwoordelijkheid te laten nemen voor hun eigen veiligheid. Daartoe zouden het Afghaanse leger en de politie moeten worden versterkt. Noorwegen heeft hiertoe al 10 miljoen dollar bijgedragen voor de Afghaanse politie en zou nog eens 120 miljoen dollar bijdragen aan inspanningen om goed bestuur en een effectieve rechtsorde in Afghanistan te realiseren.

Vervolgens sprak de heer Kai Eide, speciaal gezant van de secretaris-generaal van de VN voor Afghanistan en hoofd van de United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA), over de situatie in het Centraal-Aziatische land. Hij relativeerde de stelling van de heer Cook in de commissie voor Defensie en Veiligheid dat 2009 waarschijnlijk een keerpunt wordt in de oorlog in Afghanistan. Er zijn zeker positieve ontwikkelingen, zo zei hij, maar er zijn ook veel onzekerheden en men moet dit jaar geen dramatische veranderingen verwachten. Tot de positieve ontwikkelingen rekende de heer Eide het aantreden van een aantal nieuwe, energieke en daadkrachtige ministers. De nieuwe minister van Binnenlandse Zaken bijvoorbeeld heeft veel geïnvesteerd in de opbouw van de politie en de eerste resultaten daarvan beginnen zichtbaar te worden. Zo was de gezant vooral onder de indruk van een nieuw trainingscentrum voor de politie dat hij in het Nederlandse PRT in Uruzgan had bezocht. Ook corruptie in de Afghaanse politie wordt nu eindelijk aangepakt. Het Afghaanse Nationale Leger vertoont ook tekenen van verbetering. Vorig jaar was dit leger al leidend in 62% van alle gecombineerde operaties en met het huidige tempo van recrutering kan de doelstelling van 134 000 manschappen twee jaar eerder worden gehaald dan was voorzien.

De heer Eide toonde zich verder positief over de nieuwe ministers van Defensie, van Landbouw, van Handel en Industrie en van Financiën. Het economische team van de Afghaanse regering heeft het op zich genomen om een eigen Afghaanse «civilian surge» te ontwikkelen. De samenwerking tussen de verschillende ministeries is aanzienlijk verbeterd onder deze nieuwe leiding.

Voorts zijn er aanwijzingen dat de opiumproductie in 2009 aanzienlijk zal afnemen. Dit is niet langer een fenomeen in heel Afghanistan, maar het

probleem beperkt zich nu tot een beperkt aantal provincies in het Zuiden. Er is dus een nieuw momentum in Afghanistan, vooral vanwege een aantal nieuwe ministers, maar ook als gevolg van sterke internationale steun. De heer Eide weersprak de opvatting dat er weinig bereikt is in de afgelopen zeven jaar. Er is geen sprake van stagnatie in Afghanistan en het is van belang de positieve ontwikkelingen te onderkennen. Wel waarschuwde hij voor een mogelijke toename van het geweld in de komende maanden nu de winter voorbij is. Toch zijn er ook op militair gebied verbeteringen waarneembaar ten opzichte van vorig jaar. Kaboel en de omliggende provincies Wardak en Logar staan minder onder druk, evenals de provincie Herat. In de zuidelijke provincies Helmand en Kandahar wordt nog intensief gevochten en in de regio aan de grens met Pakistan (Khost, Kunar) neemt het geweld toe. De vraag is of in de aanloop naar de verkiezingen het geweld van de extremisten zal toenemen. Het leek de heer Eide in ieder geval van het grootste belang dat de groei van het aantal internationale troepen rondom de verkiezingen niet zou leiden tot meer burgerslachtoffers. Dit zou de cruciale steun voor de troepen onder de Afghaanse bevolking doen afnemen. De kosten van fouten zijn enorm, zo zei hij, niet alleen in de zin van onschuldige slachtoffers, maar ook door het verlies van draagvlak onder de lokale bevolking.

De VN-gezant benadrukte een paar uitgangspunten in zijn zienswijze op Afghanistan. Ten eerste was het voor hem duidelijk dat de meeste burgerslachtoffers worden gemaakt door de Taliban en andere terroristen, niet per ongeluk, maar opzettelijk. Ten tweede was hij vol lof over de vertrekkende Amerikaanse generaal David McKiernan, onder wiens leiding de samenwerking tussen de internationale troepenmacht en de VN-missie sterk verbeterd was. Ten derde stelde hij dat de VN en de internationale troepenmacht het lang niet altijd met elkaar oneens zijn als er een incident is met burgerslachtoffers. Soms zijn beide partijen het juist met elkaar eens over de interpretatie van een voorval, maar dat krijgt dan geen aandacht van de media.

De heer Eide zei er vertrouwen in te hebben dat de verkiezingen in augustus geloofwaardig en acceptabel zullen zijn voor de Afghaanse bevolking. Het moet daarbij duidelijk zijn dat de Afghanen zelf verantwoordelijk zijn voor de organisatie van deze verkiezingen en dat de internationale gemeenschap slechts een ondersteunende rol heeft. Bepalende factoren zijn de veiligheidssituatie en een gelijk speelveld voor alle kandidaten, waarbij de overheidsinstellingen niet worden ingezet ten gunste van één kandidaat.

Tot slot vroeg de VN-gezant aandacht voor een goede afstemming van de verschillende donorprogramma's op de nieuwe prioriteiten die tijdens de conferenties in Parijs en Den Haag zijn bepaald. Ook zou hij graag de rol van particuliere aannemers en PRT's in ontwikkelingswerk verminderd zien waar dat mogelijk is. Niet zozeer de civiele capaciteit van de PRT's dient vergroot te worden, maar de capaciteiten van de Afghanen zelf. Voorts vroeg de heer Eide aan landen om vanuit een nationaal perspectief naar Afghanistan te kijken in plaats van uit een provinciaal perspectief, zoals nu veelal gebeurt. De voorgenomen «civilian surge» kan alleen slagen als ook op nationaal niveau instituties versterkt worden en de regering over de juiste instrumenten beschikt. De nieuwe energie die de Amerikaanse regering laat zien in de aanpak van de problemen in Afghanistan is goed, zei de heer Eide, maar Europa moet daar volwaardig aan blijven deelnemen, met volwaardige en respectvolle betrokkenheid van de Afghanen zelf.

De secretaris-generaal van de NAVO, Jaap de Hoop Scheffer, schetste in zijn toespraak tot de Assemblee vervolgens de drie grote uitdagingen waar het bondgenootschap volgens hem voor staat: de solidariteitsuitdaging («solidarity challenge»), de uitdaging van institutionele

samenwerking («challenge of institutional cooperation») en de uitdaging van middelen («resource challenge»). Met de solidariteitsuitdaging doelde hij op de situatie die na de Koude Oorlog is ontstaan, waarin er niet op elke nieuwe veiligheidsdreiging een pasklaar militair antwoord is. In vergelijking met de situatie in de Koude Oorlog kunnen veiligheidsdreigingen tegenwoordig veel meer een regionaal karakter hebben, waardoor niet elke lidstaat daar op dezelfde manier door geraakt wordt. Lidstaten kunnen dus ook verschillend reageren op zo'n dreiging, stelde de secretaris-generaal, waardoor er niet automatisch sprake is van solidariteit binnen het bondgenootschap. Die solidariteit moet van geval tot geval worden opgebouwd en onderhouden. In de werkelijkheid van vandaag moet dus op een nieuwe manier tegen het begrip solidariteit worden aangekeken, meende hij. Het vinden van consensus en het bevorderen van onderlinge solidariteit is daarmee een kerntaak van de NAVO geworden.

De heer De Hoop Scheffer doelde met de uitdaging van institutionele samenwerking op de relaties van de NAVO met andere multinationale organisaties. In de gebieden waar de Alliantie militair actief is, zoals nu in Afghanistan, is zij voor vooruitgang op politiek of economisch gebied vaak afhankelijk van de deelname van andere, civiele spelers, zowel gouvernementele als non-gouvernementele organisaties. In dit kader prees hij zich gelukkig met de gemeenschappelijke verklaring die hij enkele maanden geleden namens de NAVO met de secretaris-generaal van de VN had kunnen ondertekenen. Parlementariërs hebben overigens een cruciale taak om erop toe te zien dat de verschillende organisaties die in een crisisgebied actief zijn, hun werkzaamheden goed coördineren, aldus de secretaris-generaal.

De uitdaging van middelen behelsde de vraag hoe de lidstaten aangevoerd kunnen worden om hun defensie-uitgaven op een gepast niveau te brengen en hoe de beschikbare middelen zo effectief mogelijk gebruikt kunnen worden. De secretaris-generaal maakte zich er zorgen over dat sommige lidstaten niet hun maximale bijdrage aan de NAVO leveren en hun middelen verspillen aan de aanschaf van zaken die zij slechts in hypothetische scenario's nodig zullen hebben. Territoriale defensie en grensbewaking zullen altijd het basisprincipe van de Alliantie blijven, maar vandaag de dag is het net zo belangrijk om op korte termijn goed uitgeruste troepen naar verre crisisgebieden te kunnen sturen.

Het is nodig deze uitdagingen te adresseren in het nieuwe strategisch concept, aldus de heer De Hoop Scheffer. Hij noemde nog vier aanvullende thema's die daarbij volgens hem ook onder de loep zouden moeten worden genomen. Ten eerste wees hij op de «globaliseerde onveiligheid» als gevolg van nieuwe dreigingen als klimaatverandering, cyberaanvallen, energieafhankelijkheid en piraterij. Ten tweede zou het nieuwe strategisch concept tot een eenduidig begrip van het concept van «collectieve verdediging» moet leiden. Nieuwe bedreigingen van de veiligheid, zouden volgens hem niet meteen om een militaire reactie vragen, maar kunnen niettemin wel een collectief antwoord van alle bondgenoten vereisen. Ten derde vond de secretaris-generaal het wenselijk dat in het strategisch concept de consolidatie van Europa als strategisch doel van de NAVO op lange termijn herbevestigd wordt. De NAVO moet haar deur openhouden voor alle Europese landen die zich bij het bondgenootschap wensen aan te sluiten. De verhouding met Rusland noemde hij als laatste thema dat in het strategisch concept geadresseerd moet worden. Effectieve samenwerking is in het belang van zowel de NAVO als Rusland, maar de Russen hebben de laatste tijd het idee dat het bondgenootschap hun veiligheidsoverwegingen niet serieus neemt. Dit idee moet weggenomen worden, zowel door de NAVO als door Rusland zelf. De heer De Hoop Scheffer eindigde zijn toespraak met een oproep aan de verzamelde parlementariërs om hun betrokkenheid te tonen bij de

totstandkoming van het nieuwe strategisch concept en daar input voor te leveren.

Na afloop van deze toespraak en de vragenronde met de Noord-Atlantische Raad complimenteerde de heer **Kox** namens de Nederlandse delegatie de heer De Hoop Scheffer met het feit dat zijn naam tegenwoordig wereldwijd vrijwel foutloos kan worden uitgesproken, wat erop duidt dat zijn naam over de tong moet zijn gegaan en hij er derhalve toe moet hebben gedaan. De heer Kox sprak vooral zijn waardering uit voor het herhaalde pleidooi van de secretaris-generaal voor een breed publiek en parlementair debat over de toekomst van de NAVO en meer in het bijzonder het nieuwe strategisch concept van de alliantie. Het Nederlandse delegatielid vroeg om dat beroep op de lidstaten te blijven doen, omdat de discussie daar nog lang niet altijd op gang gekomen is. Namens zijn delegatie vroeg de heer Kox vervolgens aan de heer De Hoop Scheffer om aan het einde van zijn ambtstermijn de balans voor de NAVO op te maken. Hoe is het de Alliantie vergaan in de afgelopen jaren? De secretaris-generaal concludeerde dat de NAVO een meer politieke organisatie is geworden. De NAVO heeft het politieke debat ook nodig om te kunnen functioneren, zo stelde hij. Ondanks de hoge prijs die er soms betaald is, vond hij verder dat de NAVO-operaties van de afgelopen jaren indrukwekkend konden worden genoemd. Geen andere militaire Alliantie ter wereld zou daartoe in staat zijn. De partnerschappen met een aantal landen noemde de heer De Hoop Scheffer ook positief. Maar tegelijkertijd stelde hij vast dat de NAVO niet de vooruitgang heeft geboekt die nodig was. Hij hoopte dat de voorziene militaire transformatie daar het nodige aan zou bijdragen. Ook meende hij dat de dialoog met Rusland tot nu toe niet goed is verlopen, maar hij constateerde tevens dat er geen alternatief is voor een dialoog met dit land. Het strategisch partnerschap met de EU zou volgens hem eveneens voor verbetering vatbaar zijn en hij hoopte dat de regeringsleiders van de EU zich de noodzaak daarvan realiseerden. Tot slot sprak hij de wens uit dat de defensiebudgetten van de NAVO-lidstaten op peil zouden blijven.

Tijdens de plenaire vergadering van de Assemblee is een resolutie van de Roemeense delegatie aangenomen over de situatie in Moldavië. In deze resolutie spreekt de Assemblee haar bezorgdheid uit over de gespannen politieke situatie in dat land in de nasleep van de parlementsverkiezingen van 5 april 2009 en spreekt zij de verwachting uit dat er een echte, effectieve en transparante dialoog gevoerd zal worden tussen de regering en de oppositie, evenals tussen de politiek en de «civil society». Tevens spoort de Assemblee de Moldavische regering aan om mensenrechten en fundamentele vrijheden in acht te nemen, waaraan de Moldavische Republiek zich verbonden heeft toen zij zich aansloot bij het Partnerschap voor Vrede. De heer **Kox** had een amendement op deze resolutie voorgesteld waarin alle NAVO-lidstaten en de Partners voor Vrede werd gevraagd om de soevereiniteit van Moldavië te respecteren en niet te interveniëren in de binnenlandse aangelegenheden van dit land. Ook vroeg het amendement alle politieke partijen in Moldavië om de uitkomst van de recente verkiezingen te respecteren en om samen te werken om de politieke situatie te verbeteren. Dit amendement kreeg slechts steun van de Britse en de Deense delegaties en haalde het daarmee niet.

De voorzitter van de delegatie,
Ormel

De griffier van de delegatie,
Westerhoff